

Monika Elżbieta Harach
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

GLOBALIZACJA – ASPEKTY EKONOMICZNE

Klasyfikacja JEL: *F, F00*

Słowa kluczowe: *globalizacja, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, korporacje transnarodowe, rozwój gospodarczy, technologie komunikacyjne*

Abstrakt: Jednym z najważniejszych procesów, mających miejsce we współczesnej gospodarce światowej, jest proces globalizacji, w aspekcie ekonomicznym rozumiany jako coraz bliższe scalanie gospodarek narodowych w wyniku postępu technicznego. Globalizacja jest nie tylko czynnikiem wpływającym na wzrost efektywności gospodarowania w skali całego świata, ale ma coraz większy wpływ na swobodę kształtowania się praw skutecznej polityki ekonomicznej w kraju. W ten sposób staje się ona ważnym elementem w różnych obszarach, nie tylko ekonomicznym. Globalizacja niesie za sobą jednak nowe wyzwania. Jest jednym z kluczowych czynników zmian ekonomicznych i środowiskowych, których skutki mogą być zarówno pozytywne, jak i negatywne.

Cel referatu stanowi analiza wpływu procesu globalizacji, a zwłaszcza zagranicznych inwestycji bezpośrednich na gospodarkę. Ukazane są także podstawowe zagadnienia i bieżące kontrowersje, związane z tematyką globalizacji, w tym szczególnie coraz większe znaczenie korporacji transnarodowych, które odgrywają kluczową rolę w omawianym procesie.

GLOBALIZATION – ECONOMIC ISSUES

JEL Classification Codes: *F, F00*

Keywords: *Globalization, FDI, multinational enterprises, economic growth, communications technology*

Abstract: Globalization has brought new challenges and changes, in terms of both new risk and new opportunities. It is one of the key drivers of economic and environmental change. The impact can be both positive and negative. This paper explains the impact of globalization and the fundamental issues and current controversies related to globalization (trade, investment, the IMF and the World Bank, technology, media, culture, education, development, migration, health, the role of women, human rights). Introduces the impact on economics, culture, communication, work productivity, ect. This paper explains also the role of multinational enterprises, because they are key vectors of globalization and they have become key actors in the globalization process. Globalization contributes to accelerated economic growth, particularly through increased trade and investment activity and stimulates economic development by integrating emerging economies into the global economy. Advances in communication and transportation technology, combined with free-market ideology, have given goods, services, and capital unprecedented mobility and it is one of the reason globalization. This paper analyzes economic issues globalization, and examines how it might be resisted or regulated in order to promote sustainable development.

WPROWADZENIE

Globalizacja jest procesem, którego nie można zatrzymać. Nie można pomijać faktu, iż żyjemy w warunkach globalizacji. Dzisiaj ten nowy porządek można wykorzystać w celu rozwoju całej gospodarki światowej – poprzez pokojowe wysiłki gospodarcze.

(Klein, 2005)

Laureat Nagrody Nobla 1980

W ostatnich latach możemy zaobserwować liczne zmiany, które zachodzą niemal we wszystkich krajach świata. W szczególności mogą to być zmiany rozwoju gospodarczego poszczególnych krajów, czy też ogólny wzrost poziomu życia ludności. Istnieje wiele zjawisk i procesów, które w istotny sposób wpływają na sytuację wewnętrzną i zewnętrzną w danym kraju. Jednym z najbardziej widocznych tego typu procesów jest globalizacja. Proces globalizacji jest jednym z kluczowych kierunków zmian eko-

nomicznych, społecznych, politycznych, etc. Przedmiotem rozważań są ekonomiczne aspekty procesu globalizacji.

W pierwszej części zaprezentowano istotę procesu globalizacji. Globalizacja jest procesem trudnym do zrozumienia i do prognozowania jego dalszych kierunków. Jest to także proces trudny do zdefiniowania, z uwagi na wieloaspektowość – globalizacja jest zjawiskiem, które w istotny sposób wpływa na różne obszary.

W zależności od systemu politycznego i gospodarczego każdy kraj rozwija się w innym tempie. Podstawą globalnych doświadczeń są inwestycje, w tym w szczególności bezpośrednio inwestycje zagraniczne (BIZ), dokonywane głównie przez korporacje transnarodowe. Następnie rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT), polityka makroekonomiczna, kapitał ludzki i działalność władz. Ponadto wspólnym mianownikiem, który łączy wszystkie wysoko rozwinięte kraje, a ostatnio także kraje rozwijające się, jest ich aktywny udział w scalaniu z globalną gospodarką.

W okresie współczesnej fazy globalizacji niezwykle istotny jest wpływ osiągnięć naukowo-technologicznych oraz sektora ICT na gospodarkę światową. Niewątpliwie zjawiska, które towarzyszą integracji i liberalizacji gospodarek na przestrzeni ostatnich dekad, są częścią globalnych procesów gospodarczych, które począwszy od 1980 r. stają się coraz bardziej dynamiczne. W minionych trzech dekadach światowy handel oraz przepływy finansowe rozwijają się w bardzo szybkim tempie. Nastąpiła zmiana sytuacji gospodarczej i politycznej w Europie, otwarcie się gospodarki Chin, Indii i państw Ameryki Łacińskiej – na fali globalizacji te kraje zaczęły odgrywać znaczącą rolę w dynamicznym rozwoju omawianego procesu. Ze współczesnej fazy globalnej integracji szczególnie skorzystały niektóre grupy krajów, dlatego zaprezentowano przykłady krajów, które w warunkach globalizacji odniosły wiele korzyści. W szczególności są to kraje Azji Wschodniej (ASEAN), ze szczególnym akcentem na Chiny i Indie, także kraje należące do BRIC, czyli Brazylia, Rosja, Indie i Chiny i kraje skupione w Emerging Market Economy (EME), a więc Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, Korea Południowa, Meksyk i Republika Południowej Afryki. Z procesów globalizacyjnych wszyscy mieszkańcy świata nie korzystają w równym stopniu. Z tego powodu zaprezentowano także przykłady krajów, które później zaczęły korzystać z omawianego procesu.

Globalizacja jest powszechnie używanym terminem, opisującym proces, który z jednej strony poprzez rozwój globalnej gospodarki niesie za sobą nowe szanse i wzbudza nadzieje, z drugiej strony niesie za sobą niepokój, związany z licznymi zagrożeniami. Skutki istnienia tego procesu mogą być zarówno pozytywne, jak i negatywne. Obywatele mogą czerpać wiele korzyści z globalizacji, w postaci min. dostępu do różnorodnej oferty dóbr

i usług, niższych cen, większej liczby ofert pracy i pracy na wyższych stanowiskach i wyższego ogólnego poziomu życia. Powyższe korzyści nie są pozbawione ryzyka, przykładowo związanego z przepływem kapitału korporacji transnarodowych. Mimo, iż procesy globalizacyjne ostatnio nasilają się, to globalizacja jeszcze nie dociera do wszystkich krajów świata. Dalszym następstwem procesów globalizacyjnych jest także zróżnicowanie poziomu życia ludzi na świecie. Aby znaleźć właściwą równowagę między korzyściami i zagrożeniami, związanymi z globalizacją, obywatele wszystkich krajów powinni zrozumieć, jak działa ten proces i jakie stwarza możliwości dla społeczeństwa. Z tego powodu podjęto próbę analizy podstawowych obszarów, związanych z globalizacją z ekonomicznego punktu widzenia.

Dokonując analizy procesu globalizacji w aspekcie ekonomicznym, warto zwrócić szczególną uwagę na ważną rolę korporacji transnarodowych i dokonywane przez nie bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Obecnie poszerza się zakres oddziaływania korporacji transnarodowych, które „wyznaczają kierunki” globalizacji, przez co odgrywają kluczową rolę w omawianym procesie.

ISTOTA PROCESU GLOBALIZACJI

Pojęcie „globalizacja” po raz pierwszy pojawiło się w 1944 roku, w *Merriam Webster Dictionary* (Mazilu, 2010). Proces globalizacji rozpoczął się od wielkich odkryć geograficznych, którym towarzyszyła rewolucja w komunikacji społecznej (dzięki odkryciu czcionki i prasy drukarskiej). Następnie pojawiła się rewolucja informatyczna (powstały nowe wynalazki, przykładowo komputer, fax, telewizja, Internet, telefon komórkowy, łączność satelitarna, etc.) (Budnikowski, 2006). Globalizacja wiąże się z tzw. drugą rewolucją przemysłową, czyli przyspieszeniem postępu technicznego, prowadzącego do spadku kosztów komunikowania się i transportu oraz z liberalizacją przepływu towarów, usług, kapitału i pracy w skali kraju oraz całej gospodarki światowej. Napędzana jest w głównej mierze przez rewolucję informacyjną. Współczesne technologie informacyjne (Bąkiewicz, Żuławska, 2004) powodują błyskawiczny przepływ różnych informacji, co umożliwia rozprzestrzenianie się na całym świecie dotychczas lokalnych zjawisk, procesów i wartości. Także podstawową formą obrotów pieniężnych są dzisiaj przelewy, dokonywane drogą elektroniczną. Swobodny i natychmiastowy przepływ informacji znacznie obniża koszty i zwiększa tempo przepływu informacji i kapitału pomiędzy krajami. Nowoczesne techniki telekomunikacyjne mają szczególne znaczenie gospodarcze, gdyż ułatwiają bezpośrednie konkutowanie, ale także

i współpracę firm z odległymi kontynentów. Motorem napędzającym współczesną gospodarkę stała się rewolucja naukowo-techniczna.

Przyczyny globalizacji ekonomicznej można znaleźć w rewolucji przemysłowej na przełomie XVIII i XIX wieku. Wówczas nastąpił wzrost obrotów międzynarodowych, co spowodowało, że struktury gospodarek wielu krajów uległy znacznym zmianom. Powiązania ekonomiczne pomiędzy krajami, nabrały wtedy charakteru trwałego. W latach 50. XIX wieku pojawiły się struktury, ułatwiające międzynarodową współpracę gospodarczą, przykładowo IMF i GATT. Procesy uznawane za symptomy globalizacji, takie jak: wzrost obrotów handlowych i kapitałowych, rozwój korporacji transnarodowych – są to procesy sprzyjające racjonalnemu użytkowaniu kapitału, pracy i technologii w skali całego świata (Das, 2010).

Omawiany proces globalizacji, w tym szczególnie jego skutki (zarówno pozytywne, jak i negatywne) można dostrzec w wielu obszarach. Z tego powodu proces ten jest przedmiotem rozważań różnych środowisk naukowych. Niewątpliwie jest zjawiskiem wieloaspektowym. Globalizację można rozpatrywać w aspekcie gospodarczym, informacyjnym, kulturowym, a także politycznym. W aspekcie informacyjnym oznacza błyskawiczny przepływ informacji – zgodnie z teorią M. McLuhana świat staje się „globalną wioską”. Ponadto wraz z przepływem dóbr i informacji, przenoszone są wzorce zachowań powstałe w jednym kręgu cywilizacyjnym, które mogą wpływać na zmianę lokalnych tradycji, stylu życia, światopoglądu – z tego powodu globalizacja stała się przedmiotem rozważań w aspekcie kulturowym. Z ekonomicznego punktu widzenia to proces coraz bliższego, realnego scalania gospodarek narodowych, przejawiający się w dynamicznym wzroście obrotów handlowych, międzynarodowych przepływów kapitału i usług, a także coraz częściej występującej tendencji przedsiębiorstw do traktowania całego świata, jako rynku zbytu (Budnikowski, 2006). Oznacza to, iż rynek działa nie tylko w ramach gospodarki narodowej, ale działa on w ramach gospodarki światowej, co wiąże się ze stopniowym zanikaniem granic gospodarczych. W aspekcie ekonomicznym oznacza, iż „pieniądz nie zna granic” – początkowo swobodny przepływ kapitału był ograniczony przez ukształtowanie terenu: góry, oceany, pustynie. W dobie Internetu i rozwiniętej sieci komunikacyjnej ukształtowanie terenu nie stanowi problemu. Także poprzez istnienie granic celnych i administracyjnych przepływ towarów i usług był ograniczony. Obecnie istnieje światowy rynek kapitału, towarów i usług, ponadto przepływ czynnika pracy (pracowników) i wiedzy (technologii). Termin globalizacja opisuje historyczny proces liberalizacji i integracji dotychczas funkcjonujących w pewnej mierze w odosobnieniu rynków towarów, kapitału i siły roboczej w jeden rynek światowy (Kołodko, 2003), którego rezultatem są innowacje i rozwój

technologiczny (IMF, 2011). Inaczej mówiąc, jest to wywołany postępowaniem naukowo – technicznym i rewolucją informatyczną, obiektywny proces przyspieszonej internacjonalizacji, obejmujący niemal wszystkie dziedziny życia (Dunning, 2005).

WSPÓŁCZESNA FAZA GLOBALIZACJI

Bank Światowy wyodrębnia trzy fazy globalizacji. Pierwsza faza to lata 1870-1914, druga to okres 1950-1980. Trzecia faza natomiast począwszy od 1980 trwa obecnie. Początek współczesnej fazy globalizacji miał miejsce około 1980 roku. Wówczas klimat polityczny zmienił się na korzyść przyjęcia polityki wolnorynkowej. W tym czasie zastosowano kilka ważnych środków politycznych, które promowały globalną integrację (Rachman, 2008; Das, 2010). Przykładowo Chiny rozpoczęły swój program reform makroekonomicznych pod koniec 1978 roku. W 1979 r. Margaret Thatcher doszła do władzy w Wielkiej Brytanii i Ronald Reagan w 1980 roku w USA. Wówczas w obu tych gospodarkach promowane było obniżenie podatków, co podkreśla znaczne zwiększenie ideologii pro-rynkowych (Das, 2010). W połowie lat 80. Unia Europejska zobowiązała się do stworzenia jednolitego rynku. Wraz z upadkiem muru berlińskiego i rozpadem ZSRR, wiele krajów Europy Wschodniej podjęło trud przekształcania gospodarki centralnie planowanej na gospodarkę rynkową, przez co mogły wziąć udział w integracji na skalę globalną.

W latach 80. kraje rozwijające się, zainspirowane sukcesem gospodarek Azji Wschodniej, przyjęły liberalizację gospodarczą (Das, 2010). Obecnie wiele państw rozwijających się nieustannie poprawia różne aspekty ich polityki zewnętrznej i między innymi dzięki temu następuje nieprzerwany proces integracji z gospodarką światową.

W ciągu ostatnich trzech dekadach nie tylko wzrosła wielostronna wymiana handlowa i produkcja towarów, ale też kraje stawały się coraz bardziej otwarte na napływ kapitału, w szczególności kapitału w formie inwestycji zagranicznych bezpośrednich (MFW, 2008b; Das, 2010). Także, począwszy od połowy lat 80. kraje były bardziej zainteresowane członkostwem w GATT/ WTO. Członkostwo w tych strukturach wiąże się z zakazem dyskryminacji partnerów handlowych. Obecnie możemy zaobserwować szybki rozwój handlu wielostronnego, opartego na niższych kosztach transportu i przekazywania informacji w warunkach globalizacji.

Pod wpływem napędzanej globalizacją handlu zmianom uległa geografia ekonomiczna świata. Oprócz rozwiniętych gospodarek przemysłowych, dynamiczną grupę krajów stanowią w dzisiejszych czasach kraje rozwijające się, które stają się coraz bardziej znaczącym motorem świato-

wego handlu i inwestycji, szczególnie BIZ. Tempo i zakres handlu międzynarodowego w epoce globalizacji, osiągnęło niespotykany poziom (UNCTAD, 2008; Das, 2010).

Globalizacja gospodarcza jest uważana za „najpotężniejszą siłą kształtującą świat po wojnie” (Frankel, 2006). Stała się ona kierunkiem zmian strukturalnych w gospodarce na poziomie regionów, krajów a także na poziomie globalnym. Niektórzy uważają, że jest ona najpotężniejszą siłą transformacji w gospodarce światowej.

W globalnej strukturze obok licznych korporacji transnarodowych obecnie silną pozycję uzyskały organizacje regionalne, przykładowo Unia Europejska (UE), Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu (NAFTA), Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), a także organizacje międzynarodowe, min. Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Światowa Organizacja Handlu (WTO), Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF).

Powszechnie stosowane w ostatnich latach technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT) mają niezwykle istotny wpływ na globalną gospodarkę. W okresie współczesnej fazy globalizacji wpływ osiągnięć naukowo-technologicznych oraz sektora ICT na gospodarkę światową jest niezwykle istotny. Globalna działalność gospodarcza wiele zawdzięcza postępom w dziedzinie ICT. Począwszy od roku 1980, w kształtowaniu globalnej struktury produkcji i rozwoju gospodarczego, sektor ICT odgrywa znaczącą rolę, min. pojawiły się nowe formy organizacji produkcji towarów i oferowanych usług, jak również zmiany wzorców produkcji w sektorach przemysłu i konsumpcji w gospodarstwach domowych. Zastosowanie ICT doprowadziło do redukcji kosztów a także szybszej i bardziej skutecznej komunikacji między podmiotami gospodarczymi, które dzięki temu mogą poszerzać globalny zasięg działalności. Prawdopodobnie bez innowacji w dziedzinie ICT nie byłoby dziś możliwe tworzenie sieci produkcji na tak dużą skalę. Ponadto, ze względu na postęp technologiczny w zakresie ICT, wiele usług komercyjnych, uznanych za niezbywalne, może być dostarczone „z daleka”. Doskonałym tego przykładem są Indie, którym wyjątkowo udało się rozwinąć sektor ICT oraz świadczyć usługi komercyjne, przez co stały się one największym światowym eksporterem usług teleinformatycznych (Das, 2010). W tym kraju sektor ICT bardzo jest dynamiczny, co ma wpływ na szybki rozwój sektora przemysłowego. Ponadto wykazuje on ogromny potencjał wzrostu w najbliższych latach. Sektor ICT przyczynia się do wzrostu PKB i ma istotny wpływ na wydajności czynników produkcji (UNCTAD, 2007; Das, 2010). Źródłem przewag komparatywnych Indii

jest przede wszystkim dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry, innowacyjność, powiązania globalne a także postępująca liberalizacja ekonomiczna OECD (2006).

Ze współczesnej fazy globalizacji w znacznym stopniu skorzystały gospodarki zintegrowane w skali globalnej. Niewątpliwie, zakres i tempo handlu i integracji finansowej różnił się w poszczególnych gospodarkach, ale wspólną cechą było to, że handel towarami i usługami oraz przepływy finansowe integrowały i w dalszym ciągu stopniowo integrują gospodarki narodowe z gospodarką światową. Lata 2002-2007 to okres, który jest uważany za czas dynamicznego wzrostu gospodarki światowej. Ponadto, inne formy integracji finansowej również wzrosły, przykładowo posiadanie papierów wartościowych staje się coraz bardziej globalne (MFW, 2008c).

GLÓWNE OBSZARY KORZYŚCI I ZAGROŻEŃ, ZWIĄZANYCH Z GLOBALIZACJĄ

Proces globalizacji stwarza wiele wyzwań. Budzi nadzieje na wzrost dobrobytu, ale także niesie za sobą niepokój związany z niepewnością, co do dalszego kierunku rozwoju tego procesu.

Niektórzy ekonomiści oceniają globalizację, jako zjawisko pozytywne, konstruktywne, wartościowe i wzmacniające dobrobyt. Wierzą w globalizację z „ludzką twarzą”, w szczególności najbiedniejsze regiony wymagają większej integracji (Bhagwati, 2004; Das, 2010). Prosta linia logiki podejmowanych przez nich decyzji, która opiera się na tym, że globalizacja ma korzystny wpływ na wzrost gospodarczy, łagodzi ubóstwo i jednocześnie wpływa na rozwiązanie społecznych problemów. Przykładowo między rokiem 1985 a 2005 liczba osób żyjących za mniej niż 1 USD dziennie spadła o połowę (Ravallion, 2009). Ta grupa ekonomistów przedstawia przekonujące fakty, uzasadniające ekonomiczne i społeczne korzyści z globalnej integracji. Na przykładzie grup krajów podkreśla dowody, które świadczą o tym, że globalizacja wpływa na zwiększenie dobrobytu gospodarczego i stanowi przesłankę do wzrostu ogólnego poziomu standardu życia. Biorąc pod uwagę odpowiednią politykę makroekonomiczną i struktury instytucji wspierających integrację gospodarczą, globalizacja może rzeczywiście wpłynąć na wzrost dobrobytu. W ciągu ostatnich lat miały miejsce ilościowe i jakościowe przemiany w standardach życia na całym świecie. Między innymi poprzez wzmocnienie i pogłębienie specjalizacji produkcji, podziału pracy, promowanie efektywnego wykorzystania czynników produkcji a także na skutek wzmocnienia konkurencji, globalizacja stała się istotnym czynnikiem poprawy wzrostu dobrobytu. Dokonywane bezpośrednio inwestycje zagraniczne (BIZ) i transfer technologii – są to

dwa niezwykle istotne kanały wpływu globalizacji na gospodarkę. Integracja gospodarek staje się coraz bardziej intensywna, co powoduje wzrost efektywności wykorzystania zasobów i umożliwia integrującym się krajom i regionom dostęp do tych zasobów. Ponadto specjalizacja produkcji prowadzi do uzyskania przewagi komparatywnej, którą można osiągnąć w wyniku uzyskania najniższych kosztów wytwarzania dóbr i usług (WTO, 2008). Spadek kosztów transportu i komunikacji jest jednym z czynników przyspieszających rozwój omawianego procesu. Globalna integracja uwalnia siły pro-rozwojowe, takie jak liberalizacja, generowanie poprawy produktywności firm krajowych (Arnold et al., 2007). Sprzyja to efektywnej alokacji zasobów, co może prowadzić do wzrostu łącznej wydajności czynników produkcji, poprawy jakości stosowanych technologii, jak również uzyskania korzyści z podziału pracy i przemieszczania się kapitału. Badania empiryczne dowodzą, iż integracja światowych rynków i gospodarek prowadzi do wzrostu wydajności czynników produkcji (Winters et al., 2004; Das, 2010). Ponadto dowody empiryczne wskazują, że liberalizacja rynku kapitałowego prowadzi do wzrostu płac realnych w gospodarce krajowej (Henry i Sasson, 2008). To pokazuje, iż zjawiska globalizacji gospodarczej przyczyniają się do przekształcania wielu gospodarek. Prowadzi to do uzyskania ogromnych łącznych korzyści dla światowej gospodarki i znacznego wzrostu standardu życia na całym świecie.

Proces globalizacji w aspekcie gospodarczym i finansowym jest źródłem dynamicznych, innowacyjnych i pozytywnych zmian. Ma to odzwierciedlenie w zwiększaniu wielkości i wartości międzynarodowego handlu towarami, usługami a także przy rozwoju krótko- i długoterminowych przepływów kapitału. Obszerna literatura ukazuje, iż handel i integracja finansowa może odgrywać rolę katalizatora dla wielu korzyści ekonomicznych. Globalizacja finansowa wpływa na rozwój gospodarek krajowych i regionalnych stwarza możliwość przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego.

Jednakże globalizacja ma także negatywne strony. W niektórych kręgach globalizacja jest uważana, jako wrogie zjawisko. Kryzys gospodarczy i finansowy (2007-2009) wzmocnił ten punkt widzenia. W świetle tego kryzysu globalizacja jest postrzegana, jako zjawisko negatywne. Spośród zagrożeń związanych z istnieniem tego procesu w literaturze podawane są w szczególności: sprzeczność między decyzjami podejmowanymi przez korporacje transnarodowe z interesem poszczególnych krajów, ujemny wpływ na gospodarki krajów biedniejszych, wzrost współzależności międzynarodowej czy ujemny wpływ na środowisko naturalne (Das, 2010). Nie można ignorować faktu, iż nie wszyscy w sposób równomierny skorzystali z globalizacji.

PRZYKŁADY INTEGRACJI GOSPODARCZEJ W NAJBARDZIEJ DYNAMICZNIE ROZWIJAJĄCYCH SIĘ GRUPACH KRAJÓW

Omawiany proces stwarza wiele wyzwań. Dotyczy to zarówno dla gospodarki światowej, jako całość, jak i dla poszczególnych krajów. Ze współczesnej fazy globalnej integracji skorzystały niektóre grupy krajów. W szczególności są to kraje Azji Wschodniej (ASEAN), ze szczególnym akcentem na Chiny i Indie. Także kraje należące do BRIC (Brazylia, Rosja, Indie i Chiny) i EMEs (Brazylia, Chiny, Indie, Korea Płn., Meksyk, Rosja i Republika Południowej Afryki), odniosły wiele korzyści. W literaturze bardzo często przedstawiane są osiągnięcia gospodarcze państw Azji Wschodniej (Das, 2005). Kraje te są wymiernym przykładem odnoszenia korzyści z globalizacji, poprzez szybki wzrost globalnej integracji gospodarek Azji Południowo-Wschodniej i wysoką pozycję Chin – jako supermocarstwa gospodarek wschodzących (Das, 2007a). Indie są kolejnym przykładem kraju, który stopniowo dołącza do grupy krajów o wysokiej wydajności (Das, 2006). Globalna integracja gospodarcza i finansowa przyniosła pozytywny wpływ na bilans w tej grupie gospodarek azjatyckich. Ponadto Wietnam wydaje się być kolejnym gospodarką, która może dołączyć do tej dynamicznej grupy (Das, 2010).

Przykład integracji gospodarczej krajów Azji Wschodniej

Kraje Azji Wschodniej, dostarczają silnych dowodów na rzecz pozytywnego wpływu globalizacji na gospodarkę. W dobie globalizacji kraje te są zdolne do odnoszenia korzyści z istnienia tego procesu (Stiglitz, 2006). Przemiany gospodarcze Azji Wschodniej oparte są na globalnym eksporcie lub handlu. Kraje te są zewnętrznio zorientowane na osiągnięcie wzrostu gospodarczego i szybką globalną integrację, co umożliwia wypełnienie luki technologicznej istniejącej pomiędzy nimi a dojrzałymi gospodarkami przemysłowymi, prowadzi to do uzyskania powszechnych korzyści ekonomicznych w całej Azji Wschodniej (Das, 2010).

W szybkim okresie wzrostu gospodarek azjatyckich, „azjatycki smok” osiągnął w ciągu dekady bardzo wiele. Krajom należące do Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), udało się budowanie łańcucha wartości i wydajnych sieci produkcyjnych, obejmujących kilka gospodarek regionu (Das, 2005). Mimo, że Chiny i Japonia odgrywają wiodącą rolę w unii gospodarczej Azji Wschodniej miały one burzliwą przeszłość. Możliwe, iż w przyszłości chińsko-japońskiej pojednanie może stać się siłą napędową i będzie odgrywać konstruktywną rolę.

Przykład integracji gospodarczej Chin i Indii

Do początku 1980 r. zarówno Chiny, jak i Indie zostały uznane za jedne z najbardziej ubogich gospodarek na świecie. Większości wskaźników gospodarczych i społecznych, była na niskim poziomie. Jednak w ostatnich dekadach w wyniku integracji nastąpił szybki wzrost i obecnie kraje te wyróżniają się na tle innych wschodzących gospodarek, nie tylko, dlatego, że są one najbardziej zaludnionym krajami na świecie, ale również stały się najbardziej dynamicznie rozwijającymi się gospodarkami. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że te dwie gospodarki w najbliższej przyszłości osiągną tyle, co dojrzałe gospodarki uprzemysłowione. Jednakże bez względu na szybki wzrost, dysproporcja między dochodami *per capita* Chin i Indii a dochodami w krajach uprzemysłowionych, jest nadal wysoka (WB, 2008). Gdy tak duże gospodarki integrują się w skali globalnej, mogą one mieć duży wpływ na światowy handel i przepływy finansowe, jak również na tempo globalizacji. Wiele wskazuje na to, że ich przyszła rola w gospodarce światowej będą większa (Maddison, 2005).

Znaczenie gospodarcze Chin i ich integracja z gospodarką światową odbywa się szybciej niż w Indiach (IMF, 2008b). Obie gospodarki są jednymi z największych graczy w eksporcie towarów i usług z sektora ICT. Chiny są liderem w zakresie sprzętu i Indie w zakresie oprogramowania (Das, 2010). Silny wzrost tego sektora niewątpliwie przyczynia się do rozwoju tych krajów, które stopniowo mogą stać się odkrywcami nowej wiedzy technologii w zakresie ICT, a także producentami, (UNCTAD, 2007). Kluczowe wskaźniki wzrostu pokazują, iż wyniki gospodarcze Chin są lepsze niż w Indiach. Chiny są bardziej otwarte na handel i na bezpośrednie inwestycje zagraniczne, więcej zainwestowały w edukację i rozwój infrastruktury (Das, 2006).

Przykład integracji gospodarczej krajów BRIC

Obok omówionych już Chin i Indii częścią grupy BRIC są również kraje wykazujące ogromny potencjał wzrostu: Brazylia i Rosja. W ciągu kilku lat, kraje BRIC mogą stać się decydujące dla gospodarki światowej (Das, 2007c).

W okresie 1964-1980 miał miejsce tzw. cud gospodarczy Brazylii, jednak w 1981 r. gospodarkę objął kryzys i tempo wzrostu stało się umiarkowane. Z drugiej strony Chiny i Indie, które były mało wydajne w 1980 roku, poprawiły wydajność produkcji. Mimo, iż począwszy od 1995 r. wydajność produkcji w Brazylii ponownie poprawia się, to gospodarka Brazy-

lii była mniej wydajna niż gospodarki Chin i Indii (Das, 2010). Okazało się, że wszystkie cztery kraje BRIC odgrywają obecnie kluczową rolę w rozwoju kierunków globalizacji gospodarki. Należy podkreślić, że w każdym kraju BRIC jest nie tylko bardzo zróżnicowany poziom dochodów per capita, ale także możemy zaobserwować zupełnie odmienne cechy ekonomiczne i polityczne.

Niektórzy ekonomiści proponują aktualizację tej struktury poprzez włączenie Korei i Meksyku do kategorii krajów BRIC, ponieważ ich przyszła rola w gospodarce światowej może być porównywalna do roli, jaką odgrywają obecnie kraje BRIC (Das, 2010). Z kolei Nayyar (2008) podaje inną grupę o akronimie CIBS, która obejmuje Chiny, Indie, Brazylię i RPA (z wyłączeniem Rosji). Twierdzi on, że te cztery kraje tworzą „silnik wzrostu” (Das, 2010).

BRIC lub CIBS są to grupy dużych gospodarek wschodzących, których szybki wzrost wpływa na gospodarkę światową. W przyszłości kraje te mogą dostarczyć nowe technologie i inwestycje, wpływające na wzrostu gospodarczy.

Przykład integracji Emerging Market Economies (EMEs)

W wyniku globalizacji nastąpił szybki wzrost gospodarczy w krajach rozwijających się, znanych, jako EMEs, które stały się lepiej zintegrowane z gospodarką światową (Das, 2010). Niektóre z krajów EMEs są duże, jak Chiny, podczas gdy inne małe, jak Tunezja. EMEs obejmuje gospodarki, które wprowadziły reformy oraz liberalizację ich struktury gospodarczej i rynku, w konsekwencji odniosły korzyść w postaci szybkiego wzrostu gospodarczego. Są to wymiernie korzyści z globalizacji. Kraje EMEs są zwykle bardziej otwarte na gospodarkę światową w stosunku do innych gospodarek rozwijających się. Głównymi graczami w tej podgrupie EMEs są duże kraje, a dokładnie siedem krajów: Brazylia, Chiny, Indie, Korea Południowa, Meksyk, Rosja i Republika Południowej Afryki (Financial Politics, 2011). Status EME uzyskały gospodarki Chin, Indii, Indonezji, Korei, Malezji, Tajwanu i Tajlandii w Azji, Argentyny, Brazylii i Meksyku, Turcji na Bliskim Wschodzie. Niektóre z tych gospodarek, bardziej oparte na wiedzy, rozwijają się szybciej niż inne. Chiny, Indie, Korea i Tajwan zaczęły inwestować w swoje własne umiejętności krajowe, co pomogło im w rozwijać nie tylko nowe technologie, ale także wprowadzać innowacje w sektorach przemysłu i w sektorach wysokich technologi.

EMEs doganiają gospodarki przemysłowe, m.in. poprzez świadomie wspieranie rozwoju naukowego i technologicznego (szczególnie w sektorach przemysłu i usług). Ze względu na zliberalizowany handel i względną

stabilność makroekonomiczną gospodarki te były w stanie przyciągnąć zagraniczne inwestycje bezpośrednie i portfelowe. EMEs poprzez rozwój handlu i napływ BIZ integrują się z gospodarką światową. Drugim kanałem jest sektor finansowy – przyciąganie wpływów finansowych poprzez inwestycje portfelowe.

McKinsey Global Institute przeprowadził badanie wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na 14 sektorów przemysłowych (zarówno produkcji dóbr, jaki i usług) w Chinach, Indiach, Brazylii i Meksyku (Das, 2010). Ich badania wykazały, iż niezależnie od systemu polityki, przemysłu lub czasu inwestowania, BIZ miały pozywany wpływ na gospodarkę kraju przyjmującego. W trzynastu spośród 14 badanych przypadków stwierdzono, iż BIZ poprawiają wydajność produkcji w sektorze, w którym zostały one dokonane. Prowadzi to także do obniżenia cen oraz poprawy jakości oferowanych dóbr i świadczonych usług. Ponadto obecność BIZ stwarza konsumentom większy wybór produktów i usług, zgodnie z ich preferencjami nabywczymi. W badanych krajach stwierdzono również, że zagraniczni inwestorzy oferują wyższe wynagrodzenia w stosunku do pracodawców lokalnych. Inwestorzy zagraniczni poszukują dogodnych lokalizacji kapitału szczególnie w krajach, w których koszty produkcji są relatywnie najniższe, przez co mogą stale zwiększać produktywność. Badanie dowiodło, iż w krajach przyjmujących BIZ wzrasta ogólny poziom życia (Das, 2010).

PRZYKŁADY KRAJÓW, KTÓRE PÓŹNIEJ ZACZEŁY ODNOSIĆ KORZYŚCI Z GLOBALIZACJI

Upadek muru berlińskiego w 1989 r. i podziału byłego ZSRR w 1991 r. i rozpad bloku socjalistycznego gospodarki były to epokowe wydarzenia. Wraz z upadkiem tego systemu gospodarczego, powyższe grupy krajów przeszły transformację gospodarczą. W tym okresie w wyniku funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej, kraje te miały ograniczone stosunki gospodarcze z resztą świata, w szczególności z uwagi na zorientowaną wewnątrznie strategię gospodarczą, której celem było opracowanie spójnych powiązań gospodarczych i osiągnięcie wzrostu gospodarczego przez zastępowanie importu dobrami wewnętrznymi (Das, 2010). Przed upadkiem ZSRR kraje Europy Środkowej i Wschodniej stanowiły prawie zamknięty blok handlowy. W celu zakończenia ich izolacji i reintegracji z resztą światowej gospodarki podjęto działania na rzecz liberalizacji gospodarki. Transformacja gospodarcza rozpoczęła się od zmiany struktury handlu. Bliskimi partnerami handlowymi stały się głównie kraje UE, z uwagi na położenie geograficzne. Postępy w dziedzinie integracji z go-

spodarką światową w różnych krajach transformacji, były różne. Słowenia, Czechy, Węgry, Chorwacja, Słowacja, Rumunia, Polska i Ukraina to kraje, które też dość szybko szły w kierunku integracji (Carter, 2007). Rosja w pierwszym półroczu 1990 r. wprowadziła wiele reform gospodarczych i stała się głównym źródłem energii dla gospodarki światowej największym eksporterem gazu i drugim największym eksporterem ropy (Aslund, 2007).

Ponadto powszechnie znany jest fakt, że kraje Afryki później zaczęły korzystać z globalnej integracji gospodarczej. Już w latach 2000-2007 czterokrotnie wzrosła wartość napływu kapitału zagranicznego w postaci BIZ, inwestycji portfelowych oraz kredytów bankowych (MFW, 2008b). W krajach afrykańskich potrzebne są przejrzyste zasady funkcjonowania obrotów kapitałowych i potrzebne są także reformy sektora finansowego, aby zachęcać inwestorów do inwestowania kapitału, jak również zapewnić produktywnego wykorzystania dostępnych zasobów. Kapitał zagraniczny w formie BIZ był przyciągany przede wszystkim przez RPA i Nigerię, a przepływy portfelowe szczególnie napływały do Ghany, Kenii, Tanzanii, Ugandy i Zambii (Das, 2010). W odpowiedzi na lepsze i bardziej atrakcyjne z punktu widzenia inwestora wskaźniki tej ostatniej grupy krajów, inwestycje portfelowe nabierają szybkiego tempa. Powyższe formy napływu kapitału mogą zapewnić alternatywne źródło finansowania rozwoju i nakładów inwestycyjnych, szczególnie na tak potrzebną w tych krajach infrastrukturę. Zainteresowane surowcami afrykańskimi i zakupem akcji wzrasta (Goldman Sachs, 2008). Ghana, Angola, Czad, Gwinea, Sudan, Wyspy Zielonego Przylądka Mozambiku i Tanzanii – są to kraje wykazujące potencjał wzrostu (Das, 2010).

ROLA KORPORACJI TRANSNARODOWYCH WE WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARCE W REALIACH GLOBALIZACJI

W znacznym stopniu globalizacja jest to proces kreowany przez korporacje transnarodowe (TNC), które z jednej strony dostosowują się do warunków globalizacji, natomiast z drugiej strony przyspieszają ten proces. Zgodnie z definicją UNCTAD przedsiębiorstwo, które, w co najmniej dwóch krajach posiada filie/oddziały i tworzące system zarządzania, zapewniający realizację wspólnej strategii i polityki przez te filie/oddziały, lub które tworzy układ przez powiązania fili i oddziałów wzajemnie na siebie oddziaływujących, jest uznawane za przedsiębiorstwo transnarodowe (UNCTAD, 1983). Zwłaszcza w minionych czterdziestu latach bardzo szybko wzrosła liczba korporacji transnarodowych (Global Economy, 2011). Największe pochodzą z krajów wysoko rozwiniętych.

Z uwagi na widoczne w różnych obszarach efekty ich działalności, stały się one przedmiotem zainteresowań nie tylko ekonomistów, ale także prawników, politologów, socjologów a także opinii publicznej. Obecność TNC w różnych krajach skutkuje upowszechnianiem w skali świata takich samych wzorców zachowań i stylu życia na różnych kontynentach. Ich rola jest coraz większa. Nie ulega wątpliwości, iż TNC są największym partnerem prywatnoprawnym państw (Biskup, 2010). Mogą one także skutecznie oddziaływać na bardzo wrażliwe sektory polityki zarówno w państwach wysoko rozwiniętych, jak i w krajach rozwijających się. Strefy oddziaływanie korporacji transnarodowych są wrażliwe, zarówno w kategoriach finansowych, jak i społecznych. TNC oferują wiele standardowych produktów i usług. Amerykański socjolog G. Ritzer (1997) określa to jako „zjawisko McDonaldyzacji społeczeństwa”. Restauracje McDonalds zrewolucjonowały nie tylko branżę gastronomiczną, ale także początkowo społeczeństwo amerykańskie, a następnie niemalże cały świat. Silne korporacje swobodnie lokują inwestycje, przenosząc miejsca produkcji czy też świadcząc usługi w różnych krajach. Dokonując wyboru kraju lokaty kapitału kierują się one głównie kryteriami ekonomicznymi, szczególnie motywem minimalizacji kosztów, dlatego między innymi z tego powodu ważne jest zapewnienie właściwych regulacji ich funkcjonowania. Współcześnie są one tym samym ważnym czynnikiem przemian ekonomicznych.

Skutkiem umiędzynarodawiania działalności gospodarczej jest także zasadnicza zmiana relacji pomiędzy państwem a podmiotami gospodarczymi – to już nie państwo, ale podmioty zewnętrzne (szczególnie korporacje transnarodowe i organizacje międzynarodowe) uzyskały dominującą pozycję. Z uwagi na to, iż w warunkach niedoboru kapitału krajowego to państwa konkurują między sobą o pozyskiwanie inwestycji zagranicznych bezpośrednich, oferując potencjalnym inwestorom atrakcyjne warunki inwestowania. Ponadto dominujące TNC w profilu swojego działania znacznie wykraczają poza sprawy gospodarcze (Lech, 2010). Największe korporacje transnarodowe wykonują już zadania, które do tej pory wykonywane były wyłącznie przez państwo, dla przykładu finansują badania naukowe. Także coraz częściej uwzględniają społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR), której zasady taktują, jako zobowiązanie i w związku z tym współfinansują ubezpieczenia społeczne pracowników, oferują im świadczenia medyczne a także edukacyjne.

Niektórzy ekonomiści twierdzą, iż działalność TNC jest czynnikiem zwiększającym racjonalność gospodarowania w skali całego świata. Pozwala to na osiągnięcie korzyści z lokalizacji zakładów produkcyjnych w miejscu, gdzie istnieje możliwość osiągnięcia niższych kosztów.

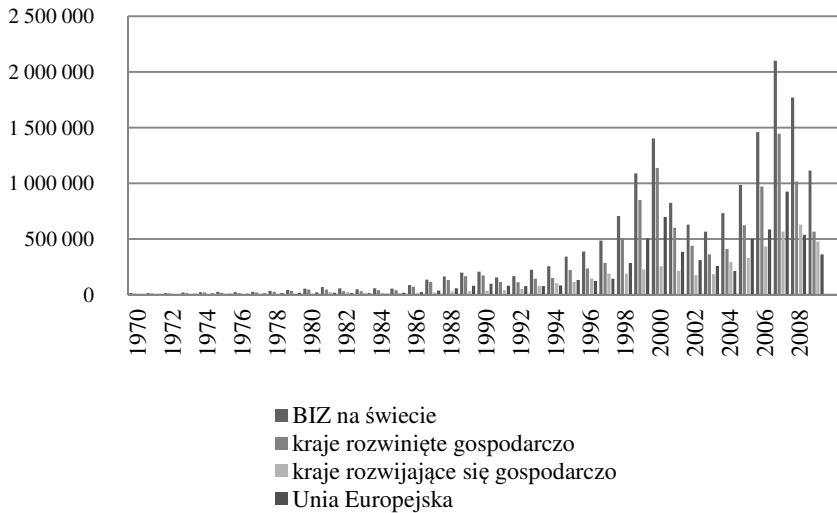
Niewątpliwie KTN efekt ostatniego kryzysu gospodarczego silnie odczuły, które w 2008 i na początku 2009 roku odnotowały duże spadki w dochodach. Mimo to, KTN z krajów rozwiniętych nadal stanowią większość firm przeprowadzających międzynarodowe transakcje, przy czym to głównie korporacje z Chin i Rosji pozostają największymi inwestorami spośród krajów rozwijających się. Korporacje transnarodowe odgrywają istotną rolę w globalnym świecie.

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE

Istotnym czynnikiem procesów globalizacji są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), dokonywane głównie przez wielkie korporacje transnarodowe. Międzynarodowe przepływy kapitału są obecnie jednym z najbardziej widocznych skutków globalizacji a zarazem pogłębiają ten proces. W dobie globalizacji obecność kapitału zagranicznego ma wpływ na światową pozycję państwa, które ten kapitał przyjmuje. Najbardziej pożądaną przez kraje formą napływu kapitału zagranicznego są inwestycje bezpośrednie, których obecność stwarza szanse na zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są to „lokaty kapitału dokonywane poza granicami kraju osiedlenia inwestora dla podjęcia tam działalności gospodarczej od podstaw lub nabycia praw własności do istniejącego przedsiębiorstwa w skali umożliwiającej bezpośredni udział w zarządzaniu” (Hirshleifer, 1965; Karaszewski, 2004)

W ostatnich latach wartość napływu BIZ w skali globalnej wzrosła (wykres 1). Głównymi krajami, które eksportowały kapitał, począwszy od czasów I wojny światowej, były kraje europejskie i Stany Zjednoczone (Kisiel-Łowczyk, 1999). W latach 80. nastąpił dynamiczny wzrost BIZ na świecie. Wówczas gospodarki poszczególnych państw chętniej otwierały się na obcy kapitał. W tym czasie nastąpił wzrost gospodarczy i państwa poszukiwały nowych źródeł rozwoju i ekspansji na nowe rynki zbytu. W wielu krajach (w tym także w Polsce) brakowało konkurentów krajowych i zagranicznych. Brakowało także towarów na rynku, co skłoniło inwestorów do lokowania kapitału w krajach, gdzie popyt był wyraźnie wyższy niż podaż.

Wykres 1. Napływ BIZ na świecie w latach 1970-2009 (wartość netto inwestycji w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie UNCTAD FDI/TNC WIR 2010 database (<http://stats.unctad.org>).

Jak wynika z zaprezentowanego powyżej wykresu gospodarka światowa w ostatnich latach charakteryzuje się dużą dynamiką międzynarodowych przepływów kapitałowych w postaci BIZ. Na podstawie danych UNCTAD możemy zaobserwować, iż w okresie od 1991 do 2000 roku omawiane inwestycje wykazywały silną tendencją wzrostową. Kolejne lata 2001-2003 były trudnym okresem w światowej gospodarce. Zaobserwowano znaczny spadek BIZ i wzrost niepewności na światowych rynkach. W tym czasie odnotowano znacznie mniejszy spadek napływu BIZ w krajach azjatyckich. Przez kolejne lata właśnie Chiny utrzymały pozycję lidera wśród krajów rozwijających się. Rekordową wartość napływu BIZ odnotowano w 2007 roku. W 2009 r. wszystkie regiony świata zostały dotknięte spadkiem napływu BIZ. Gospodarki krajów rozwiniętych odczuły kryzys najwcześniej i najsilniej.

Omawiane inwestycje mogą stać się ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego kraju przyjmującego BIZ. Chiny są przykładem kraju, którego jednym z filarów dynamicznego wzrostu gospodarczego są właśnie BIZ. Spośród wszystkich krajów rozwijających się Chiny przyciągnęły najwięcej inwestycji. Wraz z rozwijającym się na światową skalę eksportem chińskich produktów, stało się to podstawą dynamicznego wzrostu gospo-

darczego. Także zmiany w polityce gospodarczej, które polegały min. na zniesieniu kontyngentów na import, obniżeniu cła a także restrukturyzacji i modernizacji gospodarki we wszystkich obszarach, przyczyniły się do umocnienia wysokiej pozycji Chin na arenie międzynarodowej. Szybki wzrost poziomu chińskiej infrastruktury i największe na świecie zasoby chińskiej „taniej siły roboczej” niewątpliwie stały się ważnym atutem. Chiński klimat inwestycyjny jest atrakcyjny dla inwestorów. Przykład Chin pokazuje, jak inwestycje zagraniczne uzupełniają niedobory kapitałowe kraju goszczącego BIZ w podnoszeniu efektywności gospodarki i zwiększaniu jej międzynarodowej konkurencyjności.

ZAKOŃCZENIE

Proces globalizacji jest jednym z kluczowych kierunków zmian ekonomicznych. W ostatnich kilkudziesięciu latach trudno nie zauważyć znacznego wzrostu rozwoju procesów globalizacyjnych w światowej gospodarce. Jest to proces niezwykle dynamiczny. Z tego powodu trudno jest jednoznacznie określić kierunki dalszego rozwoju globalizacji. W bogatej literaturze przedmiotu podkreśla się ponadto, iż jest to proces nieodwracalny. Nie negując wyzwań globalnej integracji, globalizacja jest niewątpliwie dynamicznym kierunkiem epokowych zmian, zarówno w gospodarce krajowej, regionalnej i globalnej.

Zwolennicy globalizacji widzą w tym procesie nadzieję na wzrost dobrobytu i poprawy warunków życia wszystkich ludzi na świecie, gdy przywódcy krajów jeszcze zacofanych gospodarczo będą czerpali wzorce z doświadczeń dzisiaj najbogatszych krajów świata. Jednak ogromna skala bezrobocia, czy ryzyko kryzysów finansowych budzą obawy, szczególnie wśród krytyków tego procesu. Zasadniczo, ze względu na sytuację wywołaną kryzysem gospodarczym konstruktywny wkład globalizacji na ogólny poziom dobrobytu jest negowany. Ponadto pogłębiają się współzależności w skali globalnej lub międzynarodowej we wszystkich wymiarach życia społecznego.

Nie negując faktu, iż podział korzyści z globalizacji jest nierówny, można słusznie stwierdzić, że integracja gospodarek na całym świecie, sprawia, iż grupy ludności korzystające z globalizacji, mają dostęp do szerszej gamy towarów i usług, niższych cen, wyższych stanowisk i więcej miejsc pracy zapewniających wyższe wynagrodzenia, poprawy standardów kształcenia – a co za tym wszystkim idzie – ogólny wyższy poziom standardu życia. Ponadto w krajach rozwijających się liberalizacja gospodarki i zintegrowanie w skali globalnej, stały się skuteczne w walce ze skrajnym

ubóstwem. Niewątpliwie globalna integracja spowodowała znaczne ilościowe i jakościowe przemiany standardów życia na całym świecie.

Globalizacja jest uznawana za czynnik wzrostu efektywności wykorzystania zasobów. W ciągu ostatnich trzech dekad wielostronnej wymiany handlowej, wzrosła wielkość zarówno krajowej, jak i globalnej produkcji. Podobnie skutki globalizacji są widoczne w obszarze transgranicznych przepływów finansowych, które rozwijają się w podobnym tempie.

W tych procesach jedną z głównych ról odgrywają korporacje transnarodowe, których znaczenie wzrasta – między innymi na skutek rosnącej siły finansowej, coraz większymi możliwościami wpływu na państwa przyjmujące kapitał a w konsekwencji na globalną gospodarkę. W ostatnim czasie wzrosła także wartość inwestycji zagranicznych bezpośrednich, dokonywanych przez korporacje transnarodowe, co stanowi niewątpliwie jeden z najbardziej widocznych elementów opisywanego procesu.

Minione trzy dekady były okresem bezprecedensowej integracji gospodarki światowej, szczególnie na rynku finansowym i handlowym. Omawiany proces grupie gospodarek rozwijających się pozwolił osiągnąć wzrost gospodarczy i uzyskać ważną pozycję na światowej scenie gospodarczej, czego doskonałym przykładem jest gospodarka Chin. Społeczeństwo jest postawione wobec konieczności dostosowywania się do szeregu wyzwań i zmian gospodarczych, wymuszanych przez globalizację. W szczególności, zyskują kraje, które umiejętnie korzystają z dostępnych zasobów na rynku światowym. Globalizacja jest postrzegana, jako czynnik wzrostu dobrobytu i podniesienia standardów życia. Biorąc pod uwagę odpowiednią politykę makroekonomiczną i struktury instytucji wspierających integrację gospodarczą, globalizacja może rzeczywiście wpłynąć na wzrost dobrobytu.

Globalizacja sama w sobie nie jest ani dobra, ani zła.

W perspektywie długookresowej jest to krok w kierunku zwiększenia wydajności. W krótkim okresie natomiast, obejmuje wszystkie rodzaje bolesnych zmian społecznych i kulturowych. Każdy kraj, w sposób indywidualny może sprostać wyzwaniom globalizacji.

(Mundell, 2000)

Laureat Nagrody Nobla 1999

LITERATURA

- Arnold, J.M., Javorcik, B.S., Mattoo, A. (2007), *Does services liberalization benefit manufacturing firms?*, World Bank, Washington, DC, World Bank Policy Research Working Paper No. 4190.
- Aslund, A. (2007), *Russia's Capitalist Revolution*, Peterson Institute for International Economics, Washington, DC.
- Baker, R., Marszałek-Kawa J., Modrzyńska J., (2004) *Globalizacja – integracja – transformacja :główne problemy polityczne globalizacji, integracji europejskiej oraz transformacji politycznej Europy Środkowej i Wschodniej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Bąkiewicz, A. i Żuławska, U. (2010) *Rozwój w dobie globalizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Bhagwati, J.N. (2004), *In Defense of Globalization*, Oxford University Press, New York, NY.
- Biskup, P.(2010), *Korporacje transnarodowe a współczesne formy państwa i suwerenności*, [w:] *Korporacje transnarodowe. Jeden temat, różne spojrzenia* Menkes, J. Gardocka, T. (red.), Wydawnictwo SWPS Academica, Warszawa.
- Budnikowski, A.,(2006), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006.
- Carter, J.K. (2007), *After the fall: globalizing the remnants of the communist bloc*, Economic Letter, Federal Reserve Bank of Dallas, Dallas, Vol. 2 No.2.
- Cziomer, E. (2010), *Polityka zagraniczna Niemiec w dobie nowych wyzwań globalizacji, bezpieczeństwa międzynarodowego oraz integracji europejskiej po 2005 roku*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa-Kraków.
- Das, D.K. (2005), *The anatomy of a crisis: Asia as ground zero*, Center for Japanese Economic Studies, Macquarie University, Sydney, CJES Research Paper No. 2005-4.
- Das, D.K. (2006), *China and India: A Tale of Two Economies*, Routledge, New York.
- Das, D.K. (2007a), *China's inexorable climb to economic domination*, Center for Japanese Economic Studies, Macquarie University, Sydney, CJES Research Paper No. 2007-04.
- Das, D.K. (2007c), *The Evolving Global Trade Architecture*, Edward Elgar, Northampton.
- Das, D.K. (2008a), *Repositioning the Chinese economy on the global economic stage*, International Review of Economics, Vol. 55 No. 4.

- Das, D.K. (2010), *Another perspective on globalization*, Journal of International Trade Law and Policy, Volume 9.
- Farrell, D. (2004), *The case for globalization*, The International Economy, Winter.
- Frankel, J. (2006), *What do economists mean by globalization*", paper presented at the Academic Consultants Meeting Organized by the Board of Governors of the Federal Reserve System, Washington, DC, September 28.
- Goldman Sachs (2008), *Africa rising*, Goldman Sachs, New York, NY, Global Economics Paper No. 170.
- GlobalEconomy, (2011) <http://globaleconomy.pl> z dnia 08.02.2011 r.
- Henry, P.B., Sasson, D.L. (2008), *Capital account liberalization, real wages, and productivity*, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research Working Paper No. 13880.
- Hirshleifer J. (1965), *Investment Decision under Uncertainty: Choice-Theoretic Approaches*, The Quarterly Journal of economics 1965, vol.LXXIX, no 4.
- Financial Politics, (2011), *Development Model of EMEs Goes Against Environment Protecting Laws* <http://financialpolitics.net/2011/01/21/development-model-of-emes-goes-against-environment-protecting-laws/>.
- IMF (2008a), *Globalization: a brief overview*, International Monetary Fund, Washington, DC, Issues Brief. No. 02/08.
- IMF (2008b), *Regional Economic Outlook: Sub-Saharan Africa*, International Monetary Fund, Washington, DC, April.
- IMF (2009), *World Economic Outlook*, International Monetary Fund, Washington, DC, April.
- IMF (2011), <http://www.imf.org> http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2008/053008.htm#P42_7371.
- Jarczewska-Romaniuk, A.(2003) *Korporacje w procesie globalizacji*, Sprawy Międzynarodowe, 2003, nr 1.
- Karaszewski, W. (2004) *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń.
- Kisiel-Łowczyc A.B. (1999), *Współczesna gospodarka światowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Klein, L.R. (2005), *South and Southeast Asia: leading the world economy*, The 13th Raul Prebisch Lecture Delivered at the UNCTAD, Geneva, November 2.
- Kołodko, G. (2003), *Globalizacja, marginalizacja, rozwój*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.

- Kuzel M. (2007), *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w dyfuzji wiedzy i umiejętności (na przykładzie gospodarki Polski)*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń.
- Lech, M.(2010), *Zdolność oddziaływania korporacji transnarodowych na współczesne stosunki międzynarodowe w dobie procesu globalizacji* [w:] *Korporacje transnarodowe. Jeden temat, różne spojrzenia*, J. Menkes, T.Gardocka (red.), Wydawnictwo SWPS Academica, Warszawa 2010.
- Maddison, A. (2005), Evidence Submitted to the Select Committee on Economic Affairs, House of Lords, London, for the inquiry into “Aspects of the Economics of Climate Change”.
- Mazilu, M (2010). *Globalisation, Where? European Research Studies Journal*, XII(1), 189-200.(article) <http://www.economistsonline.org/publications?id=RePEc-ers-journal:oai:RePEc:ers:journl:v:xii:y:2010:i>.
- Michałków I.(2003), *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w dobie globalizacji*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie, Warszawa.
- Moises N., (2011), *The World Bank and IMF are Meeting in Washington- Why Don't We Care Anymore?* The Carnegie Endowment for International Peace. April 8.
- Mundell, R.A. (2000), *Global policy issues: new challenges for development*, paper presented at the World Bank's Annual Conference on Development Economics in Europe, Paris, June 28.
- Nayar, D. (2008), *China, India, Brazil and South Africa in the world economy*, UNU, World Institute of Development Economics Research, Helsinki, Discussion Paper No. 2008/05.
- OECD (2006), *Information Technology Outlook*, Paris.
- Pakulska, T., Poniatowska-Jaksch M, (2004) *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowo-Wschodniej. Koncentracja kapitału zagranicznego w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie- Oficyna Wydawnicza, Warszawa, s. 31, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/sse.
- Rachman, G. (2008), *The political threats to globalization*, *The Financial Times*, April 7.
- Ravallion, M. (2009), *The developing world's bulging (but vulnerable) middle class*, World Bank, Washington, DC, Policy Research Working Paper No. 4816.
- Ritzer, G. (1997) *McDonalizacja społeczeństw*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza S.A., Warszawa.
- Stawicka M. (2007), *Atrakcyjność inwestycyjna Polski*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.

- Stiglitz, J.E. (2006), *Making Globalization Work*, W.W. Norton & Company, New York, NY.
- UNCTAD (2007), *Information Economy Report 2007-2008*, United Nations Conference on Trade and Development, Geneva.
- UNCTAD (2008), *Globalization for Development*, United Nations Conference on Trade and Development, Geneva.
- UNCTAD (2007), *World Investment Report 2007*, United Nations, New York and Geneva.
- UNCTAD (2010), *World Investment Report 2010: Investing in Low-Carbon Economy*, United Nations, New York and Geneva.
- UNCTAD (2010), <http://stats.unctad.org/FDI/TableView/tableView.aspx?ReportId=4031>.
- WB (2009), *Global Economic Prospects 2009*, The World Bank, Washington, DC.
- Winters, L.A., McCulloch, N., McKay, A. (2004), *Trade liberalization and poverty: the evidence so far*, Journal of Economic Literature, Vol. 42 No. 1.
- WIR (2000), *World Investment Report: Cross-border Mergers and Acquisitions and Development*, United Nations, New York and Geneva.
- WTO (2008), *World Trade 2007, Prospects for 2008*, World Trade Organization, Geneva, Press Release P/520/Rev.1, April 17.

